IL-MALTI

QARI LI TOĦROĠ *IL-GĦAQDA TAL-KITTIEBA TAL-MALTI* — IR-RABA' KTIEB TA' L-1928

IL-BARRIERA L-QADIMA

Ix-Xatt il-Kbir, taħt il-Barriera t'isfel, hemm dak il-mol wasa' f'tarf ix-xatt, li jitlak minn taħt il-Ġgant. Tista' tinżel għalih ukoll mit-taraġ ta' *niks-manġari*. Il-lum mal-ħajt, taħt is-sur imsejjaħ *ta' Santa Luċija*, imħabba fil-Knisja ta' Santa Luċija li hemm Strada Levante, ma hemmx ħlief imħażen. Fejn jaqta' l-mol hemm bħal maħżen kbir b'bieb sabiħ u fuqu rħama bil-kitba "*Haec fecit populorum amor*", li bil-malti tfiisser "dan sar għall-imħabba tal-poplu."

Qabel tersaq lejn dal-maħżen hemm imwaqqfa fl-art ħafna plieri li l-lum ma jfissru xejn, u li ftit huma dawk li jafu għal fejn kienu jinħtieġu.

Din hi l-Barriera l-Qadima—fejn fi żmien l-Ordni l-bastimenti li kellhom jidħlu l-port l-Kbir kienu jinżammu kurantina mita jkunu ġejja min xi pajjiż bil-pesta jew b'xi mard ieħor.

Il-bastimenti kienu jorbtu quddiem dak il-mol mimli għases sa kemm is-sanità tatihom il-pratka. Il-plieri ta' fuq il-mol kienu mdawwrin bi travi tal-għuda li kienu iqassmu dik ir-roqgħa art f'ħafna mogħdijiet li ma jinfdux ma' xulxin. Hemm kienu jħallu jinżlu dawk in-nies li kellhom jitkellmu ma' xi ħadd l-art, u l-għassiesa jdaħħlu lil dan-nies ġo' mogħdija bejn il-plieri u jħalluhom jit-kellmu ma' min iridu bogħod minn xulxin biex ħadd ma imiss ma' ħadd.

Għal xi nies kbar li kienu jaslu mis-safar kien hemm kullma jinħtieġ fil-maħżen li semmejna biex fih joqogħdu sa ma tordna s-sanità.

Għal min ikun ġej minn fejn il-mard sewwa, jew għal min kien ikollu xi mard abbord kien hemm il-Lazzarett tal-Gżira quddiem *ta' Xbiex*.

In-nies ta' fuq il-baħar li ma kinux jistgħu jinżlu, l-Ordni ma riedx iħallihom bla kuddies, għalhekk taħt is-sur, bejn l-imħażen, inbniet Knisja żgħira, li il-lum tħattet.

Dil-Knisja kienet fil-għoli biex cullħadd jista' jaraha minn abbord, u wara li ddoqq qampiena kienet toħroġ il-quddiesa. Hekk mingħajr ma jinżlu minn abbord, in-nies tal-Baħar kienu jaħsbu għal ruħhom bla biża' li jniġġsu lil dawk ta' l-art.

Lazzarett kien isir hekk ukoll. In-nies li kienu kurantina il-Gżira, kienu jisimgħu il-quddiesa li kienet issir il-Belt fil-Kappella ta' Santu Rokku u hekk il-kurantina ma kinitx tinkiser. Dan għadu jsir sal-lum.

Fuq il-kappella tax-xatt, ġiè, fl-1722, imwaħħal dak il-wiċċ ta' Kr stu li l-lum tqiegħed fuq il-Knisja ta' San Ġwann; xogħol mill-isbaħ tal-bronż li sar bil-flus tal-Pirjol tal-Ordni Zambeccari fl-1639, li ried li jitwaħħal fuq bini f'xatt il-baħar, biex iġ-ġfien tal-Ordni huma u ħerġin mill-port, isellmu lill-Feddej. Fejn kien sewwa l-ewwel darba dal-wiċċ għad ma nafux. Fl-1722, is-Sultan Perellos waħħlu fuq il-Kappella tal-Barriera għax deherlu li hemm kien aktar xieraq. Minn dak inhar dil-kappella ssemmiet *tas-Salvatur*.

Dan nafuh minn kitba li kien hemm fuk il-kappella.

D. O. M.
VENERABILEM CHRISTI SALVATORIS IMAGINEM
AB ALEXANDRO ZAMBECCARIO ANGLIO PRIOR
ÆRE PROPRIO ELABORATAM,
ET ANNO MDCXXXIX EXPOSITAM,
CUI HIEROSOLYMITANÆ CLASSES
EGREDIENTES VOTA NUNCUPARENT,
EM. M. M. FR. D. RAYMUNDUS PERELLOS
ET ROCAFULL
PROVIDUS, MAGNIFICUS, PIUS,
POPULO, RELIGIONI, SALVATORI
DIGNIOREM IN HUNC LOCUM TRANSFERRI
MANDAVIT,
AUCTIS VOTIS, NON MUTATIS,
ANNO DOMINI MDCCXII.

Li tfisser :—

"Din is-sura, ta' ġieħ kbir, ta' Kristu il-Feddej ġiet magħmula bil-flus tal-Pirjol tal-Inghilterra Alessandro Zam-

beccario u mwaqqfa fl-1639 għalbiex iġ-ġfien tal-Ordni jagħmlu l-wegħdiet tagħhom huma u ħerġin. Is-Sultan Perellos, raġel tajjeb, ħabrieki u qalbieni, ried li dis-sura tiġi mwaqqfa hawn fis-sena tal-Mulej 1722, għall-ġieħ tal-poplu, tal-Ordni u tal-Feddej; hekk ix-xewqa ta' min għamilha ma ġietx mbiddla iżda mwettqa".

Kemm kienu jsiru sewwa l-ħwejjeġ dak iż-żmien?

Il-pesta u l-korla kienu żewġ mardiet li, fl-imgħoddi, ħaqru l-Ewropa għal żmien twil. Malta, gżira żgħira li tgħix mill-baħar, kienet dejjem fil-biża' li jiġi xi mard minn barra, għax tgħallmet fis li jekk tħallih jidħol, il-mard ma issibx tarfu iżjed. Eluf ta' nies ntemmu bil-mard li jittieħed fl-imgħoddi, għalhekk il-Gvern tal-Ordni kien aħrax fil-kurantina, kellu ħafna nies igħassu fil-portijiet u miskin hu min kien ifittex jikser l-ordnijiet tas-sanità. Billi l-artijiet kollha kienu ftit jew wisq imċappsa bil-mard, ftit huma il-bastimenti li kienu jersqu ma' l-art qabel ma jorbtu il-barra għal erbgħin jum. Is-Sanità f'Malta kienet mill-akbar ħsibijiet li kellu l-Ordni għax il-mard kien iġib infiq ta' flus bla qies u ħerba li ma bħalha fil-bliet u fir-rħula.

Il-plieri tal-Barriera jixhdu sal-lum b'liema reqqa kienu jilqgħuh il-mard fi żmien is-Slaten.

T. Z.